

Román–magyar viszony a jog oldaláról

Különleges lapszámmal jelentkezett a nagy múltra visszatekintő, 2020-ban újraalapított jogi szakmai folyóirat, az *Erdélyi Jogélet*. A 2020/3. szám a román–magyar viszony új alapokra helyezésének jegyében szólaltatta meg szerzői közösségét. Olvashatunk benne a kisebbségi törvény aktualitásáról, az otthonossághoz való jogról, a kisebbségi jogvédelem nyelvezetéről, a Kolozsvár-tábla ügyéről és a román–magyar viszony egyéb jogi vonatkozásairól.

Az elmúlt száz esztendő, amely történelmi távlatokat tekintve is jelentős időnek tekinthető, különösen indokoltá tette a megfelelő tanulmányok levonását. A szerzők vitaindítóként, bizonyos mértékben provokatívan és proaktívan tettek hitet egy új értelmiségi párbeszéd alapjainak letétele mellett. Az írások a párbeszéd kezdő elemeiként elsősorban az erdélyi magyar közösséget szólítják meg, hogy az erdélyi magyar jövő érdekében a kisebbségi magyarság igényeinek minimális elvárásait kijelölhessék. A vitaindító tanulmányok és az azokra remélhetőleg később is megérkező újabb válaszok elvezethetnek egy erdélyi magyar értelmiségi vitához, amely megalapozza a román–magyar párbeszéd kezdetét is.

A tanulmányok sorát **Veress Emőd** vitaindító esszéje nyitja meg, amely egyszerre méri fel a román–magyar viszony jelenlegi állapotát, tárja fel a problémák okait, és vázolja fel programként az etnikumközi kapcsolatok javításának lehetséges útjait. A cél e körben sem az ismert tények megismétlése, sokkal inkább annak a célnak a kijelölése, hogy a kisebbségi magyarság sorskérdéseinek új, jogi és nem jogi megoldásait felvázolhassa a közösség.

A megoldások hatékony érvényre juttatása kettős feladat, egyszerre feltételezi a magyar közösség aktivitását, illetve a román többségi társadalom megfelelő viszonyulását. A román

közösség felé való nyitás így elkerülhetetlen, és e vonatkozásban számukra is közérthető módon kell közvetíteni a magyarság legitim igényeinek üzenetét valódi alkotmányos konszociációs demokrácia felépítése érdekében.

A vitaindító esszére válaszként **Bányai József** rövid cikke különösen a nyelvtudás fontosságát és az autonómia tényszerű ismertetését emeli ki, ugyanakkor rávilágít arra, hogy az erdélyi magyarságnak a román társadalmon kívül egyéb kisebbségi csoportok felé is nyitnia kell.

Bethlendi András nagy ívű, részletes és alapos tanulmányában az „otthonossághoz való jog” kérdéseit elemzi, Makkai Sándor református püspök munkásságának nyomán kutatva a kisebbségi lét paradoxonát. Legitim kisebbségi igények nem fogalmazhatók meg tudományos megalapozottság nélkül, emeli ki a szerző. Az otthonosság a társadalomban uralkodó konszenzusok függvénye, és így összefügg a kisebbségnek otthont adó állam jogrendjével. Az erdélyi magyarok kisebbségi létparadoxonának feloldásához az otthonossághoz való jog elismerését találja szükségesnek, így új alapokra szükséges helyezni a kisebbségi jogok felfogását.

**ERDÉLYI
JOGÉLET**

III. FOLYAM | 2020 | 03

Részben Bethlendi András jogtörténeti elemzéséhez, részben Veress Emőd vitaindító gondolataihoz csatlakozva **Fazakas Zoltán József** tanulmányában a magyar és román alkotmánytörténet kisebbségi jogi tanulságaival szorgalmazza egy magyar–magyar, illetve magyar–román szembesítés elvégzését. Feltárva a nemzetfogalom eredeti, etnikailag semleges értelmét a tanulmány a közvélekedésben uralkodó téves felfogások kivezetésére tesz kísérletet. A tanulmány célja és végkövetkeztetése a román közvéleménynek és politikumnak is szóló kettős üzenet. Egyrészt az, hogy a konstruktív párbeszéd érdekében érdemes visszatérni arra a magyar reformkorban, sőt a román államok egyesítése idejében uralkodó álláspontra, amely szerint a két nép egymásrautaltsága, sorsközössége valós és tényleges közös utat képez. Másrészt pedig hangsúlyosan kell közvetíteni a román társadalom irányába azt a történelmi tény, hogy ha valamely kisebbségi igény román oldalról megfogalmazva a magyar államkereteken belül legitim volt, akkor annak a magyar oldalról való megfogalmazása a román államkereteken belül is szükségképpen legitim. Így a történeti elemzés politikai szempontokból is hasznosul.

Nagy Csongor István esszéjében a párbeszéd új alapokra helyezéséhez új megoldásokat javasol. A hagyományos kisebbségi jogvédelem mellett szükséges annak tárgyát századunk igényeinek megfelelően közvetíteni. Megállapítása szerint különösen indokolt a kisebbségvédelem tárgyának jogállami és emberi jogi aspektusainak kiemelése és európai kontextusba helyezése. Az európai közbeszédben a jogvédelmi és jogállami törekvések minősülnek legitimnek, és kedvező fogadtatásban részesülnek, így ezen az alapon (diszkrimináció tilalma) lehetséges újrapozicionálni a kisebbségi magyarság igényeit. A tanulmány ennek a módszertanát is felvázolja.

Szócs Sándor Attila a Kolozsvár helységnevtábla jogi kálváriáját mutatja be tanulmányában. Különösen értékes része az írás-

nak azon – egyébként hatályon kívül helyezett – bírói indokolás ismertetése, amely valóban jogállami jegyeket mutató ítélkezés alapja lehet, nemzetközi kitekintéssel, a diszkrimináció megfelelő értelmezésével. A jogász érvelés jelentőségét adja a román–magyar viszonyban a magyarországi román kisebbség helyzetével való szembesítés is. Szócs Sándor Attila per-történeti leírása a párbeszéd közigazgatási elemei tekintetében is hordoz tanulságokat.

Varga Attila a román Alkotmánybíróság gyakorlatát vázolja fel a kisebbségi jog kérdésében. A kisebbségi jogokkal kapcsolatos alkotmányossági ellenőrzés során Romániában a szöveghez szigorúan ragaszkodó szerepfelfogás érvényesül. Varga Attila négy esetet vizsgálva nyújt bepillantást az alkotmánybírói szerep mindennapjaiba, rámutatva arra, hogy a merev alkotmányértelmezés egyes esetekben garanciális lehetőségeket hordoz magában a kisebbségi jogvédelem területén.

A tanulmányok után mintegy összefoglaló jelleggel a folyóirat az Erdélyi Múzeum-Egyesület és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem 2018. november 20-án megtartott kerekasztal-beszélgetésének átiratát közli. A téma Erdély XX. századi jogtörténete. A beszélgetés résztvevői voltak dr. Fábrián Gyula (kisebbségi jog), dr. Fegyveresi Zsolt (alkotmánytörténet), dr. Nánási László (büntetőjog története), dr. Kokoly Zsolt (jogi oktatás története), dr. Székely János (polgári jog története) és dr. Veress Emőd (polgári jog története). Az eseményt Pál Előd moderálta. A beszélgetés valamennyi korábbi tanulmány által felvetett kérdéskör árnyalását is szolgálja, egyben betekintést enged Erdély mint jogtörténeti tér és mint több állam jogrendszerének hona sajátosságaiba.

A Sapientia EMTE égisze alatt és a Scientia Kiadó gondozásában évi négy alkalommal megjelenő szakmai fórum minden lapszáma hozzáférhető ingyen a folyóirat honlapján: <https://www.jogélet.ro/>; a fent ajánlott 3. szám pedig a <https://www.jogélet.ro/index.php/eje/issue/view/5> címen.